

Az átvilágításról

1.

Amikor a botrányhalmaz már ellep bennünket, mikor már szégyenteljes a szegénység, megalázó az életvitel, egyszóval az istenadta nép a sorstalanság állapotába merül, és eluralkodnak rajtunk a zárt osztályi tünetek, politikusaink bedobják az éppen ügyeletes szlogent, mint fuldoklónak a mentőövet. Pillanatnyilag egy közel három éve beigért meseszöveg a menő, amit franciás előkelőséggel LUSZTRÁCIÓNAK keresztelt a politikus keresztapa. Nem mintha nem létezne akár a szerb, akár a magyar nyelvben hiteles és tökéletes szóhasználat, de - száradjon a lelkükön - szerintük így előkelőbb, európaibb, s nem eldobandó érv: nyugati munkastílust predesztinál. Legyünk megértők: Kraljević Marko, a kosovói leányka legendája, Karadorđe vitézkedése, vagy akár a beigért svájci életszínvonal varázsa annyira megkopott, hogy szemünk se rebben halatán, szívdobogásunk pedig az agónia-közeli szintig lelassul.

„Ne ítélj, hogy ne ítéltess” szól rám írás közben a bibliai hang, s felelek is rá nyomban, vallásos neveltetésemtől indítatva: nem temetni, dicsérni jöttem célzárainkat! Először is, amit tesznek, az a dolguk. Másodsor: jó tanoncoknak bizonyultak a XX. század nagy politikusaihoz viszonyítva, emlékezzünk csak Churchill victóriát formáló két ujjára 1941-ben, amikor is Hitler kis híján egész Európát bitorolta. Vajon ez nem hatott az idő tájt mesészerűen? De bizony. Nem is hittek benne igazán a britek, mégis megtapsolták, mert a túlélés egyetlen lehetséges útját jelentette. Jó sok évre rá ezt tette a Kosovóból kiebrudalt hadseregünk is, ráadásként hozzábiggyesztve a gyűrűsujját, ami személy szerint rám kevésbé hatott meggyőzően. Egyszóval, a most meghirdetett szlogent az átvilágítás mindenhatóságáról elfogadom, legalábbis nem tiltakozom ellene, mivel a nemzeti idiotizmus meghaladásaként értékelem.

Harmadszor: nem ítélek azért sem, mert a mesét mint műfajt nagyra tartom, még akkor is, ha politikus az elkövető. Mesélni szabad és kell. Mesét hallgatni varázslatos, tanulságos és reménykeltő, mert minden mondata a túlsó partot idézi, a helyet, ahova szeretnénk eljutni, az egyetlen helyet, ahol tisztesség, becsület és emberhez méltó közérzet vár ránk. Igazolásul hadd említsem meg, hogy Jókainak, „a nagy mesemondó”-nak az érdemeit komoly szociológusok, pszichológusok bizonygatják, és méltán, mert egy nehéz korszakban gyógyító álomba ringatta, vigasztalta nemzetét, olyan szinten, amit elfogadott a hat osztályt végzett János bácsi, a főszolgabíró, sőt az irodalomkritikus is (ami ma elképzelhetetlen). A haza színe-java veszendőben volt, eltűnt Petőfi, elbukott a szabadságharc, Kossuth elmenekült, Vörösmarty elméje elborult, kivégezték az aradi tizenháromat, és Haynau vérebei akadálytalanul végigtiportak a meggyalázott országon. Ha történetesen nincs Jókainak, állítják a tudorok, a meggyötört nép depresszióba menekül, a magyarság lassú kipusztulásra ítéltetik.

Persze, nem magyar sajátosság ez, minden nép termeli, éli és gyógyírként odahelyezi meséit, ahol legjobban fáj. Tudta ezt már Homérosz, a Grimm-testvérek, Dickens és Cervantes, a Don Quijote szerzője is. Meséiknek mágikus erejük van, illetve pontosan azt nyújtják, amit elvárunk tőlük: hatalmukban van, hogy átsegítsenek, -vigyenek egy másik, egy jobb világba, ahol az igazság nem politikai szöveg, de létező életem.

Éljen tehát a mese, szóljon tehát a mese akadálytalanul. Úgy legyen!

Most kellene befejeznem, mert eddig ért a dicséret takarója, ám nem tehetem, az idővel belém rögződött déj vu - effektus kikényszerít belőlem még néhány mondatot.

2.

Mi van akkor, ha a szószékről elhangzó mese tartalmatlan, befejezetlen marad, csak a falról leemelt guzla kísérőzenéje hallatszik, amelybe el-elvegyül a vén cigány hegedűje, a román duda és a szlovák furulya hangja? Akkor ugye, nincs semmi. Azaz a jónak ígérkező előadás rosszul sikerült bűvészműtánná süllyed. Rosszul sikerült, mondom, mert olyan benyomást kelt, mint mikor a bűvész többszöri kísérletezés után sem a nyuszi fülét markolja meg, hanem valami mást; csodaidézés helyett szagot produkál. Karinthysan, „mint aki halkan belelépett”. A közönség pedig vár a beígért csodára, előbb illő türelemmel, majd egyre idegesebben, s látva a porondon állók tehetetlenségét, más téma után fülel, szomszédja feslett nadrágját bámulja, esetleg ingujjának foszladozó mandzsettáit rejtegeti.

Magam is néző vagyok, ha nem is az első sorban, de abban mindenképpen az elsők között, hogy szkeptikus voltam már a jegyváltásnál. Ide idézem kétélyeim okait is: van-e (biztosan van, de) tudunk-e, a „balkáni kocsmá” alig pislogó világánál 4-5 olyan embert találni, akik az átvilágítást komoly szakértelemmel, tekintéllyel, részrehajlás nélkül képesek elvégezni? Súlyosbítja a helyzetet, hogy mindenekelőtt a lusztráló személyeket kellene átvilágítani. Aggódok: ki és kit? Kosovóból kit jelölünk? Ott lakik-e, ahol mondja, vagy már átköltözött a Sárgaházból valamelyik palicsi palotába? Mennyi kérdőjel, és még van! ...

Van azonban egy profánul egyszerű javaslatom, ami hóbotos elképzelésnek fog tűnni a mai világban, annál is inkább, mert csökönyös polgári beállítottságot sugall.

Mi az ördögnek kell beindítani a költséges, véget nem érő, perekbe, botrányokba torkolló átvilágítási mechanizmust, amikor ismeretesek név, cím és azonosító szám szerint is a 90-es években Boszniában, Hor-

vátországban és Kosovóban tevékenykedő gyilkosok, pszichopata kéjencek azokból az időkből, amikor a zárt osztályok ajtai tárva-nyitva voltak. Nem lenne egyszerűbb, hatásosabb, államügyészi segédlettel bíróságra adni őket? Immár a törvényesen felállított, független bíróságra, amire Batić úr annyira büszke. Ismét mondom: benned, kedves olvasó, amiképp bennem is, még friss az emlékezet, dehogyis felejtettük el a tudathasadásos időkből itt ragadt szerémségi-bácskai monstrum-legendák „hőseinek” nevét, akik elborult aggyal osztogatták „igazságait” kalasnyikovval a kezükben. Akik bemockolták templomainkat. Akik rémálommá tették éjszakáinkat. Akik bevették minden éjjel ablakaink üvegét. Akik már készítették a marhavagonokat, kenték a margarinos kenyérszeletet útravalóul odaátra. Akik falainkra írták a „napolje” (kifelé) szót. Falainkat újra festettük ugyan, de emlékezetünket nem kenheti le a sarki boltos festéke.

Még hozzátenném, nem túl nagy a megjegyzendő nevek száma, hiszen egy kalasnyikovval felszerszámozott félkegyelmű vadember 3-400 ártatlan embert sakkban tud tartani. Egy szerémségi falu etnikai megtisztításához elegendő volt 8-10 fegyveres.

Tudom, javaslatom sohasem fog törvényes keretet kapni. Nem azért, mert az örültség határát súrolja, ez ugyanis nem lenne akadály. Inkább azért, mert annyira egyszerű, hogy csak mosolyognak rajta a jogállamiságot követelő SZDP Koštunica-klónok, és triviálisnak minősítik. Az ő szemszögükből nézve, az is. Vajon csengethetünk-e, kopogtathatunk-e a nock down-ból nock down-ba tántorgó SZDE ajtaján illetően javaslatot? Kétlem. Ajtajuk előtt ez idő tájt csenget és kopogtat ugyanis közel egymillió munkanélküli, a nyugdíjasok milliós tábora s még 3-4 millió szerbiai szegénysorsba döntött polgártársunk. S mi a válasz? - A jó múltkor kinézett valaki az ablakon és hátraszólt: nem jött senki, csak egy nagy csoport koldus áll odakinn.